

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-121-3-16>

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ В СФЕРІ ХАРЧОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Чумак І. В.

*здобувач наукового ступеня доктора філософії
з державного управління Навчально-наукового інституту публічного
управління та державної служби Київського національного
університету імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

Публічна політика в сфері харчової безпеки України переживає не найкращі часи – світова коронавірусна криза, що поглинула світ у двадцять першому сторіччі, знову змусила суспільство переглянути свої пріоритети та змінити ставлення до певних речей. Дана теза актуальна для кожної країни, і України зокрема. Ми, знаходячись у розгубленому стані, вирішуючи проблеми економіки, обираючи політичний напрям, розбудовуючи демократичне громадянське суспільство та стримуючи агресію на сході, трохи менше почали приділяти уваги соціальній сфері. А пандемія нагадала нам, що попри всі здобутки і перемоги, негаразди та загрози, все ж людина, її життя та здоров'я – основні беззаперечні цінності.

Сьогодні держава, намагаючись впровадити медичні реформи та долаючи епідемію досі невідомої хвороби, стикається з багатьма труднощами. І як ніколи важливо спрямувати населення до здорового способу життя. Це не лише корисна соціальна програма, а й великий крок для країни в якості профілактики коронавірусу. Адже, як уже доведено лікарями, здорова людина, що має хороший імунітет і не хворіє на супутні серйозні захворювання, легко переносить Covid -19, швидко долаючи його наслідки. Натомість, громадяни, що хворі на діабет, онкологію, ожиріння мають високий ризик смертності та ускладнень, за умови, що захворіють на коронавірус. Оскільки Україна має дуже велику кількість людей хворих на вищезгадані хвороби. Тих що страждають на діабет сьогодні більш ніж 1,3 мільйони. [1] А надлишковою вагою страждає аж 53 % українців! З них у 20 % ожиріння. Щодо раку, то на початку 2021 року в українських онкодиспансерах на обліку перебували 1 мільйон 187 тисяч 600 пацієнтів. Усе це за офіційною статистикою, а отже усі випадки підтверджені

та зареєстровані, а скільки ще людей не звертаються по допомогу до лікарів. [2]

Отже, очевидно, що цифри страшні й вражаючі. До всього, на жаль, з кожним роком вони лише збільшуються. Медична система перевантажена і більшість зусиль спрямовує на боротьбу з новим вірусом. З цього можна зробити очевидний висновок, що державі необхідно спрямувати зусилля на те, щоб передбачити та запобігти росту захворюваності. Повернути людей до здорового способу життя. Прищепити та популяризувати корисні звички, створити програми навчання для населення. Тут має бути і агітація відмови від шкідливих звичок, і залучення молоді до спорту, і залучення до здорового харчування. Адже саме неякісна і шкідлива їжа та неправильний спосіб харчування – основна передумова для виникнення багатьох захворювань. [4] А вірним супутником у лікуванні недуг є саме збалансована дієта та вживання продуктів, сповнених вітамінами та мікроелементами.

Основне завдання публічної влади у цій сфері, на нашу думку, показати громадянам доступність здорового, природного харчування. В суспільстві побутує думка, що це дороге і доступно лише для еліт. Це дуже шкідливий когнітивний стереотип, оскільки понад 19 мільйонів українців сьогодні знаходяться за межею бідності. Але природне харчування насправді є доступним для кожного. Іноді найкорисніші продукти ростуть буквально під нашими ногами. Ми маємо на увазі дикороси, або ж, їх більш поширена назва, бур`яни.

Україна, власниця майже половини світових чорноземів, сьогодні все ще аграрна країна і може похвалитися власним сільським господарством. Але залишається велика кількість рослин, що зростають на наших землях у великій кількості, мають високу харчову цінність, містять в достаток корисних елементів у своєму складі, проте є нікому невідомими або забутими. Мова йде про снить, топінамбур, портулак, кропиву, кульбабку та багато інших трав.

Усі вони мають позитивний вплив на організм людини, при правильному використанні здатні перешкоджати виникненню, а іноді й лікуванню наявних захворювань. Усі вони ростуть без допомоги людини і використовувати їх в цілях забезпечення продовольства є економічно доцільним. Вони не потребують особливих зусиль для вирощування. Навіть за несприятливих умов, якщо не вродив один вид рослин – дав врожаї інший. Навіть засуха на деякі культури впливає добре.

В післявоєнні роки видавалися цілі книжки, які навчали людей знаходити їстівні рослини і пояснювали, як саме їх варто вживати.

Сьогодні ж підприємствам не вигідно робити їжу такою доступною. Адже продукти харчування – одна з найвагоміших статей витрат кожного домогосподарства.

Світове співтовариство уже пройнялося даною темою. Європа вже не один рік продовжує закуповувати лікарські рослини з України. Зростає експорт вітчизняних трав'яних культур до Китаю, в країни Азії загалом. [5] Найбільш затребувані в Україні лікарські культури – шипшина, глід, корінь алтею, лист кропиви, цвіт та ягода бузини, корені лопуха та ехінацеї. Найбільш поширена серед цілющих українських трав – м'ята. В нашій країні нараховується 18 видів м'яти та 56 сортів. У світі існує великий попит на органічні трави, але в Україні їх практично не вирощують.

В світі більше 90% лікарських трав – дикороси, які завжди будуть більш конкурентними, ніж культивовані рослини. Наприклад, у світі нараховується 250 видів подорожників. В Україні – 14 видів цього дикоросу і тільки один культивований різновид. У звіробою – 400 видів, на українських землях зростає 24 види. Цікаво, що у кожному регіоні – свій звіробій, хімічний склад якого суттєво відрізняється від «аналогів». Така ж історія – з деревієм, який має близько 100 видів, з них тільки 11 ростуть в Україні [4].

Отже, дикороси корисні, доступні й дешеві. То чому в Україні їх фактично не вирощують? Низький попит серед українців лише один з них. В Європі існує всього кілька заводів, які випускають спеціалізоване обладнання для вирощування лікарських трав, а в Україні таких підприємств зовсім немає. Дуже важливо всі процеси механізувати, зробити операції автоматичними (це потребує капіталовкладень) аби знизити собівартість товару. Ринок цілющих трав глобальний – треба бути конкурентним. Серед наших конкурентів – Албанія, Єгипет, Індія, Китай, де робоча сила коштує дешево, а, значить, собівартість продукції нижча. Ринок лікарських рослин є науко– та капіталомістким. [6]. А отже аграрії потребують державної підтримки та захисту. Тимпаче, що його розвиток принесе користь державі і у економічній і у соціальній сфері, а отже усі інвестиції будуть виправданими.

Варто відзначити, що певні кроки публічною владою уже робляться у цьому напрямку. Зважаючи на те, що у багатьох країнах покупці готові переплачувати за природне, органічне, не штучне, без ГМО було прийнято Закон України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини». Він діє лише три роки, але вже чимало підприємців взялися вирощувати органіку. Держава цьому сприяє: аграрії можуть отримати компенсації від уряду за оплату

процесу сертифікації та за посадковий матеріал органічних рослин. Площа угідь, де українці вирощують органічну продукцію, зростає і нині становить близько півмільйона гектар.

Отже, Україна потороху визначає власні перспективні напрямки розвитку публічної політики в сфері харчової безпеки: з'являється більше інформації, поширюється мода на еко тренди, рослинна їжа визнається кориснішою ніж промислова. Україна сьогодні доволі стрімко вийшла у двадцятку країн, що ведуть перед у виробництві органічної їжі. Проте, саме дикоросам дістається набагато менше уваги, ніж вони заслуговують. На нашу думку, це величезна помилка, адже саме завдяки їх вживанню у щоденному раціоні українців, можна було б подовжити тривалість життя, знизити кількість важких захворювань, а отже, суттєво покращити соціальну сферу і, як наслідок, економічну.

Література:

1. Сімахіна Г. О. Нові виклики перед харчовою промисловістю України в стратегії поліпшення національного здоров'я: *Наукові праці Національного університету харчових технологій*. Київ. 2019. С. 197–205.

2. Савич А. О., Марчишин С. М., Лемішка Т. І. Вивчення амінокислотного складу збору лікарських рослин з антидіабетичною активністю. Медична та клінічна хімія. Тернопіль 2020. С. 96–102.

3. Соколова Ж. Е. Мировые тенденции сбора дикоросов на сельских территориях для производства органической продукции. Экономика, труд, управление в сельском хозяйстве. Москва. 2019. С. 122–132

4. Михайлов В.М., Чуйко М.М., Чуйко А.М. Маркетингові дослідження щодо підвищення ефективності просування на вітчизняний ринок нових функціональних продуктів. *Прогресивні техніка та технології харчових виробництв ресторанного господарства і торгівлі*. Харків. 2014. С. 7–15.

5. Паламарчук, Т. М., О. П. Русак. Аналіз національного розвитку органічного виробництва в умовах євроінтеграції: *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. Ужгород. 2018. С. 125–129.

6. Чужиков А. В., Лещенко К. А.: Комунікаційна підтримка глобальної екологізації споживання.: *Економіка та держава*. Київ. 2020. С. 99–104.